

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
СКОПЈЕ

Александар Станковски
слики

ЛИКОВЕН САЛОН НА МАНУ, ОКТОМВРИ 2006

Идеологема и фасцинација

Наративното што произлегува од ликовната претстава, неверојатната моќ да се слика во кој и да е стил, силните политички аспекти кои се трансформираат во еден вид онтолошка позиција кон светот, моќта да се травестира еден политички мит како Хитлер во еден поп мит како Мики Маус, локалните алузии на една од најкоиничните слики на западот како што е Тајната вечер, амбивалентното флертување меѓу маниристичното и класичното..., предизвика фасцинација и стравопочит кај еден посетител (и сигурно не само кај него) на ретроспективата на Александар Станковски во 1997 година.

Денес, девет години подоцна, тој ист посетител, а сега и автор на овој текст кој треба да биде малечок вовед во големата изложба на Александар Станковски во МАНУ, се соочува со истата, со подеднаков интензитет и од ист вид, фасцинација од творештвото, од педесетината слики што се изложени.

Сликарството на Станковски продолжува да ја раскажува приказната за сликарството кое денес е можно само ако постојано го поместува својот реципиент. Кај Станковски различните позиции на читањата, а читањето секогаш претставува моќ, истовремено и желба за моќ преку создавање значења, секогаш значат обид за децентрализација на гледачот.

Наративот, приказната, толку омилени за неговата сликарска постапка, пред сè упатуваат на движење и дифузност. За да се исчитаат неговите слики, секогаш треба да се укине една од точките што го овозможила влезот во сликата, субјектот да се помести, да се премести некаде меѓу претходно постоечкиот ликовен модел (зашто Станковски е определен со идејата за сликарство како надсликување/досликување/пресликување на веќе постоечките сликарски модели, артефакти, постапки) и идеолошките стратегии кои секогаш од сликата создаваат простор за впишување на центрипеталните и центрифугалните сили на моќ.

Идеологија-политика-моќ, ова е светото тројство кое истовремено одбивајќи и привлекувајќи, го тера Станковски да ја впише својата идеологема, која значи: да се биде што е можно повеќе дифузен и полидискурзивен, а недофатливите граници на моќта да се релативизираат со травестија на општествено-историските, политичко-манипулативните, емотивно-психолошките приказни.

Во овој контекст ги читам и сликите од оваа изложба на Станковски.

Во нив, од еден романтичарски пристап и фигуративност, преку експресионизам до апстракција, Станковски се фокусира на темата која во една поширока смисла би можела да се сфати како татковина: парадоксален симбол во кој се сопоставени и обединети и машкиот и женскиот принцип, и најинтимното, исконската поврзаност, но и расколот, шизмата и шизофренијата. Зашто, како што велат Делез и Гетари – секое лудило е општествено, историско, политичко.

На една од сликите од циклусот „Демонстрanti“ се појавува Свездата од Вергина, поставена на знаме зад кое ги гледаме ликовите групирани во една полуразјарена-полуочајна толпа, а нивните тела се инскрибирани места на општественото создавање на субјектот, простор наменет за впишување општествени пораки. Говорејќи за соодносот меѓу телото и политиката, Мишел Фуко вели дека на телото „непосредно се одразуваат односите на моќта: тие влијаат врз него, го жигосуваат, го дресираат, го мачат, го присилуваат на работа и церемонии, бараат од него извесни знаци“. Такви акции, чинови на инскрибиранье, се демонстрациите што Станковски ги прикажува гротескно, иронично, перспективи со која се избегнува патетичното.

Сликите и цртежите од циклусот „Мајки и деца“, насликани во широк дијапазон на стилови, би можеле да се поделат во две групи. Во првата спаѓаат оние кои се ослободени од каков и да е социјален, политички и историски контекст, и покрај нивната различна социјална, историска и расна припадност. Кај нив физичкото трансцендира во духовно, нивната симбиотска врска е врска на духот. Дури и во играта, нивниот дух е оној кој игра преку телото, на нивното јас-ти, а нивните погледи, без разлика каде се насочени, секогаш како да се загледани во еден личен, внатрешен свет, кој го делат само тие две единки, мајката и детето. Или, како што вели Јан Паточка: „патот до трансценденталниот субјект води преку телесноста“.

Наспроти овие слики поставени се петте претставувања на мајките со деца со широко отворени усти, на кои анималното го заменува трансценденталното. Нивните лица немаат ништо заедничко со лицата од претходниот циклус, кои зракеа со смиреност карактеристична за претставите на детето Исус и Марија. Овие деца личат на малечки хиени, нивните мајки имаат нешто горгонско во себе. Националното е она што го покренува анималното: ако претходните мајки и деца беа поставени вон политичкиот контекст, овде секое од петте деца држи знаменце – македонско, албанско, српско, бугарско, грчко. Устите на децата се отворени на начин кој во сеќавањето на набљудувачот ја повикува татковска фигура од „Сатурн ги голта своите деца“ на Гоја. На нив децата веќе се подгответи за борба, желни за моќ, готови да се претворат во таткото Сатурн кој ќе ги голта своите деца, и сè она што ќе биде нивна персонификација, или ќе ги има нивните карактеристики-существа што можат да го преземат неговото владеење. Ако во првата група од циклусот на ликовите на мајките и децата, преку една симбиотска врска, креираа сопствен, самодоволен, трансцендирани свет во кој постои единствено релацијата јас-ти, во втората група од циклусот мајките и децата како да бараат нешто од светот околу нив, поврзаноста на нивните тела е уште посилна на појавното ниво, но на едно друго ниво таа врска не е заради заемниот однос, туку заради упатеноста кон надворешноста – заедничка борба за нешто или против некого.

Жак Лакан вели дека во огледалната фаза од развојот на детето за него не постои јасна граница меѓу неговото тело и телото на неговата мајка, но потоа појавата на таткото кој означува Закон ја нарушува недефинираната граница меѓу телото на детето и телото на мајката, што доведува до нарушување на либидозната врска меѓу детето и мајката, и предизвикува потиснување на желбата на детето во несвесното. Од несвесното на децата од петте слики на Станковски желбата излегува деформирана како желба за моќ. Ако мајките и децата од првата група на циклусот создаваат лична, сопствена татковина без татко, овде мајките и децата се определат со обележувањето на сопствената територија.

Според Делез и Гетари постои една специфична улога што ја исполнуваат имињата во однос на расите и народите, имено, според нив, „непостои некое јас кое се поистоветува со расите и народите“, туку сопствените имиња ги поистоветуваат расите, народите и личностите со определни области или нивни карактеристики. Така и трите портрети, носители на трите раси, носат свое име, ја обележуваат својата раса, тоа се белецот Ли, азијатот Ли и црнецот Теофило. Поставени еден до друг, градат триптих, но и една универзална татковина, составена од трите раси. Иако портретот најчесто е лишен од обележјето на националното, сепак ликовите од овој циклус на Станковски побудуваат потреба од толкување преку перспективите на некој филозофски или идеолошки наратив.

Со тоа делата на Станковски уште еднаш докажуваат дека визуелните матрици често не можат да се одвојат од филозофските и идеолошките наративи кои го сочинуваат матриксот на современиот свет.

Трубадур 65 x 55 см
масло на даска 2003

Кардинал 65 x 55 см
масло на даска 2003

Рицар 65 x 55 см
масло на даска 2003

Народен гнев 80 x 60 см
масло на даска 2006

Демонстрации 80 x 60 см
масло на даска 2006

АЛЕКСАНДАР СТАНКОВСКИ

1959 роден во Кичево, Македонија.
1985 дипломирал на Факултетот за ликовни уметности, Скопје
1988 студиски престој во Њујорк, Чикаго, Сан Франциско

ИЗБОР НА САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ

2005 *Маклабас*, видео проекција, Културен дом, Велес
Пенетираџија во ЕУ, Press to Exit Галерија, Скопје
Патешествијата на Пандалф Вулкански, Културен центар Точка, Скопје

- 2004 *Неидентификувано*, Национален музеј, Велес
2002 Музеј на град Скопје, Скопје
1997 Музеј на град Скопје, Скопје
1994 *Nightary*, видео проекција 124 мин., (ко-автор Ж. Вангели), Музей на современа уметност, Скопје
1991 Schoultke Galerie, Келн
1989 Bank für Sozialwirtschaft, Келн
1988 Hallway Gallery, Peninsula Museum of Art, Монреј
1987 Kunst onder de toren, Бреда
1986 Галерија Хронос, Загреб
1985 Галерија 25 Мај, Скопје
1984 Дом омладине Будо Томовиќ, Подгорица
1980 Дом на ЈНА, Скопје

ИЗБОР НА ГРУПНИ ИЗЛОЖБИ

- 2006 *Континертален доручек*, Музеј на современа уметност, Скопје
На Линија, Национална галерија, Мултимедијален центар Мала станица, Скопје
Lost Highway, Press to Exit, Скопје
Армија, Културен центар Точка, Скопје
- 2005 *Дијалози*, Национална галерија на Македонија, Скопје
Религија и уметност, MC Gallery, Њујорк
Антиологија на Македонско Арти Видео, Национална галерија на Македонија, Мултимедијален центар Мала станица, Скопје
Културна Офанзива Велес, работилница за стрип, Културен дом, Велес
- 2004 *Дијалози*, UNESCO, Париз, Рим, Подгорица
60 години *ACHOM*, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје
- 2003 *Blood & Honey*, Kunst der Gegenwart, Sammlung Essl, Виена
Концептуалниот дискурс во македонската ликовна уметност, Музеј на современа уметност, Скопје
Алијернитетиве, филм и видео фестивал, Белград
- 2002 *Auf der Suche nach Balkanien*, Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum, Грац
Големото врамување, Музеј на современа уметност, Скопје
East Art Map, Artforum in New Moment
Skopje Rising, Contemporary Macedonian Experimental Video, Colectiv Jeune Cinema, Cinema Clef, Париз
- 2001 *Devenirs*, National Gallery of Art, Тирана, The Kosovo Art Museum, Приштина, City Art Museum, Љубљана, HDLU, Загреб, Chapelle de la Sorbonne, Париз
- 1999 *Меѓународен филмски фестивал Браќа Манаки*, Битола
Digitale Autonomie 99, Cinemathek Koeln, Museum Ludwig, Келн
Aspekte, Positionen, 50 Jahre Kunst aus Mitteleuropa 1949
- 1999 Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, Виена
Будимпешта, Museum of Contemporary Art - Ludwig Museum Budapest
Барселона, Fondacion Miro
Саутхемптон, Hansard Gallery / City Gallery
- 1998 *Нова македонска фотографија*, Уметничка галерија Битола, Уметничка галерија, Куманово
Permanent Instability, National Gallery, Тирана
- 1997 *Desire Machines*, Yildiz University, Истанбул
- 1996 *Der Blick ins Freie*, Deutsches Filmmuseum, Франкфурт/М.
- 1995 9½: Нова македонска уметност, Музеј на современа уметност, Скопје
- 1994 *Project for Europe*, N.D. Marquardt Gallery, Kulturbry, Копенхаген
- 1993 *Кокино*, видео проекција, 93 мин., Кино Манаки
- 1994 *Биенале Цетиње*, Цетиње
Europe Rediscovered, 96 Ferry Kronborg and Turbienhall, Копенхаген
- 1992 *World Wide Video Festival Den Haag*, Ден Хаг
- 1991 *Burning of Maya*, Kunstmesse Koeln, Келн
Art enemies, Am Schlachthof, Келн
- 1990 *Standpunkt: Mazedonien*, Ignis - Ostereuropaeisches Kultur und Bildungszentrum, Келн
Зеро-Шакии, Музеј на Македонија, Скопје
- 1988 *Anthology of Yugoslav Video-Art*, Art in Space, Њујорк
Rebirthing, Am Schlachthof, Келн
- 1987 *І биенале на млади*, Музеј на современа уметност, Скопје
- 1986 *80-тие години во македонската ликовна уметност*, Музеј на Македонија, Скопје
- 1985 *Експресија*, Гесиј, Акција, Музеј на Македонија, Скопје

ВИДЕОГРАФИЈА

- 2006 *Transversallah*, музички спот за La Colonie Volvox, 4:30 мин.
2004 *Сликарот*, краток анимиран филм, видео, 12 мин.
Портиреј, краток игран филм, видео, 20 мин.
Trip to Nowhere, краток анимиран филм, видео, 14 мин.
Late TV Show, краток игран филм, видео, 12 мин.
Тишина, музички спот за Д.Н.О., 4 мин.
Jas и Tu, музички спот за Д.Н.О., 4 мин.
- 2003 *Борба*, музички спот за Д.Н.О., 3 мин.
- 2002 *Коџа - шоѓаш*, музички спот за Д.Н.О., 4:20 мин.
Озледало, музички спот за Д.Н.О., 4:30 мин.
Sweet Love, музички спот за Д.Н.О., 3:80 мин.
- 2001 *Одиме до крај*, музички спот за Д.Н.О., 4:30 мин.
- 1998 *Gehirn und Schwanz*, видео, 1 мин.
- 1997 *Гази Баба*, музички спот за филмот „Маклабас“ видео, 3:30 мин.
Дрисле, музички спот за филмот „Маклабас“ видео, 4:30 мин.
- 1996 *Adolf Hitler, Basketball and Harm Reduction*, видео, 3:30 мин.
- 1994 *Nightary*, видео, 124 мин. (заедно со Ж. Вангели)
- 1992 *Кокино*, видео, 93 мин. (заедно со Д. Абјаниќ и З. Трајковски)
- 1987 *Closeness*, видео, 6:40 мин. (заедно со Х. Попучев и З. Трајковски)

ФИЛМОГРАФИЈА

- 2004 *Самиштот на Шаманиште*, анимиран игран филм, Digital Beta, 75 мин.
- 1997 *Маклабас*, игран филм, Betacam SP трансфер на 35 мм филмска лента, 120 мин.

СТРИП

- 2004 *Забава и османашти прикаски*, 220 страници
- 1998-2002 *Маличинствата на реалноста*, 200 страници, издавач: ДЛУВ Велес
- 1997 *Неиденификувано*, 130 страници, андерграунд издание, 10 примероци
- 1989-1994 *Лабрис*, 800 страници, издавач Темплум (Лифт), текст: Никола Гелевски

ПЕРФОРМАНСИ

- 2006 5 кг *Семки* (во рамки на изложбата *Континертален доручек*, МСУ) Еко патрола, Lost Highway, Press to Exit, Скопје
- 2005 *Пенетирација во ЕУ*, Press to Exit Галерија, Скопје
- 1991 *Burning of Maya*, Tanzbrunnen, Kunst Messe, (заедно со Nimal Mendis и 20 други уметници, видео: Fritz Tefess), Келн
Burning of Maya, Gallery Am Schlahthoff, (заедно со Nimal Mendis, Nigel Knoblaut, Anna Puff, Reinhardt Munot, Pietro Pellini, видео: Fritz Tefess), Келн
- 1990 КИЦ (заедно со З. Трајковски и М. Десовски), Скопје
Burning of Maya, Gallery Am Schlahthoff, (заедно со Nimal Mendis, Nigel Knoblaut, Anna Puff), Келн
- 1986 *Јавно сликање со ѕрупата ЗЕРО*, Штип
Јавно сликање со ѕрупата ЗЕРО, Галерија 7, Скопје
- 1985 *Експресија*, џеси, акција, Музеј на Македонија, Скопје
- 1983 Без наслов (заедно со Милчо Манчевски), Галерија 25 Мај, Скопје
Како да му се објаснат сликиште на мртвов зајак, Галерија 25 Мај, Скопје

Визија 35 x 28 см
масло на даска 2004

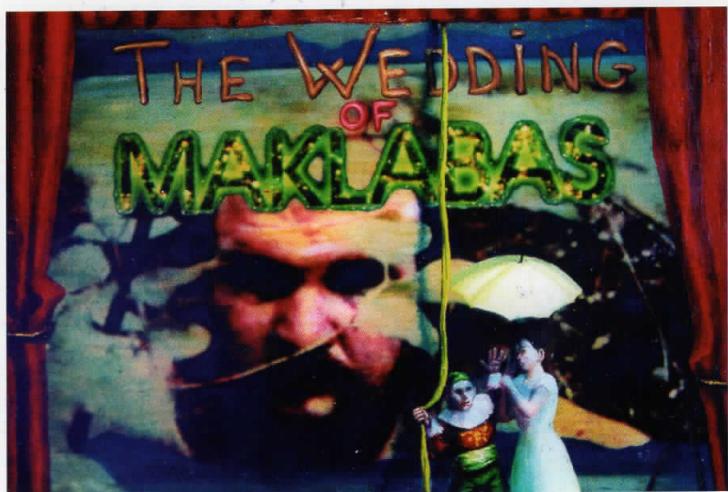
Зрачење 35 x 28 см
масло на даска 2004

Апстрактен пејзаж 150 x 185 см
масло на платно 2003

Оди на исток 150 x 120 см
комбинирана техника 2003

Свадбата на Маклабас 80 x 60 см
комбинирана техника 2003

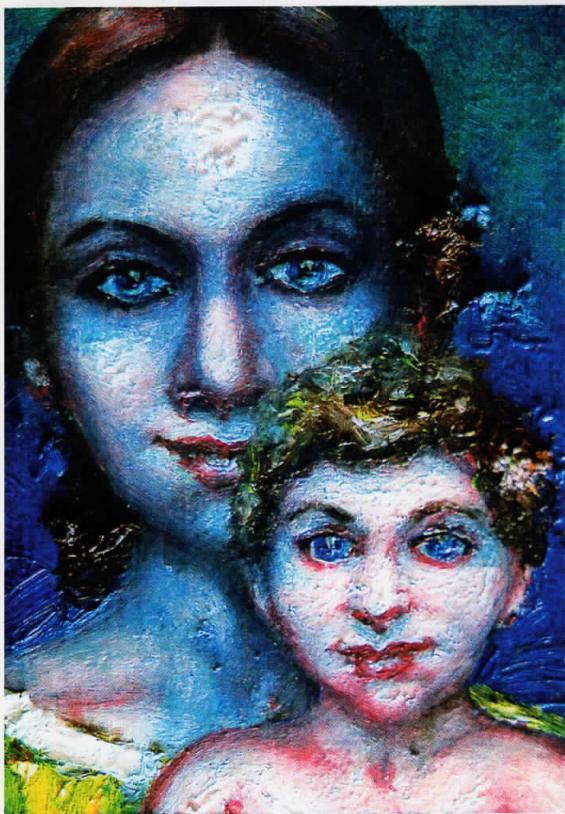
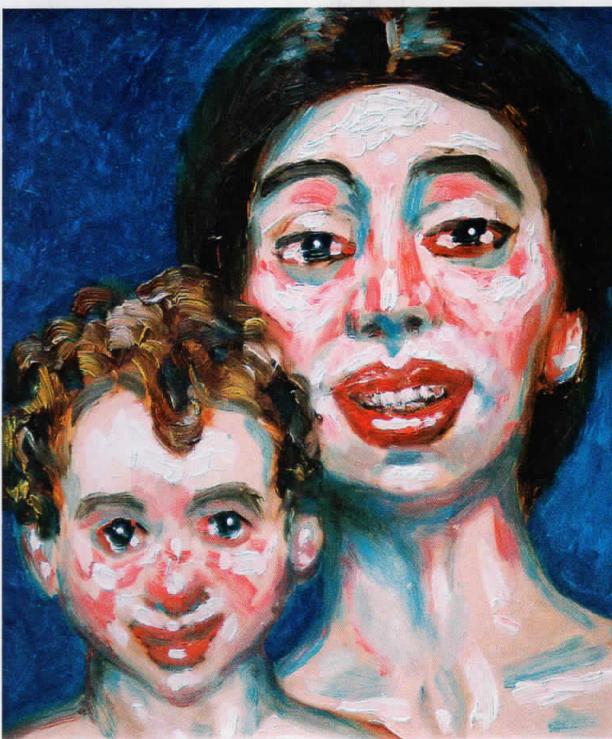

Политичарка 65 x 55 см
масло на даска 2006

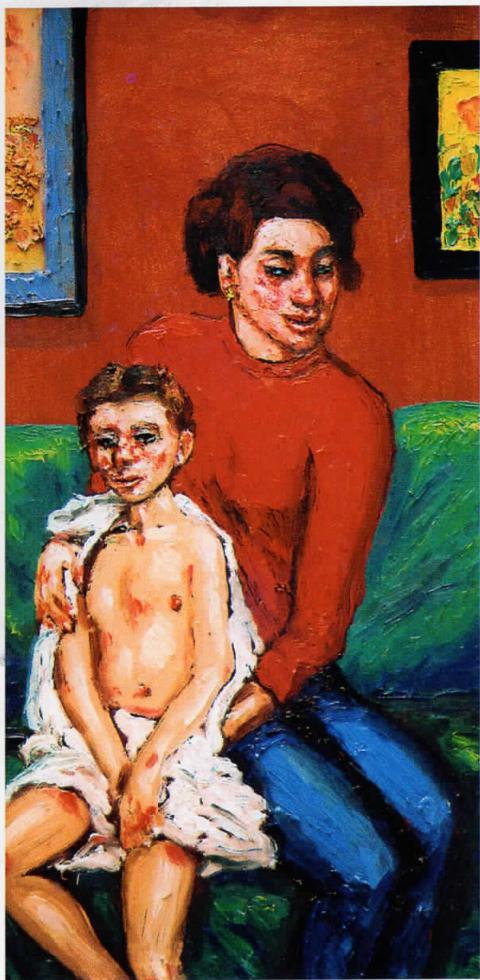
Мајка и дете 65 x 50 см
масло на даска 2005

Мајка и дете 55 x 50 см
масло на даска 2005

Мајка и дете 18 x 12 см
масло на даска 2006

Оди на исток 65 x 50 см
масло на даска 2006